

IZZIVI V RAZVOJU NACIONALNE OBRAMBE SLOVENIJE

Povzetek. *Korenite politično-varnostne spremembe v mednarodni skupnosti in spremenjeni geopolitični položaj Slovenije ter nova razmerja, v katera je vstopala osamosvojenjena država, so zmanjšali uporabnost zgodovinskih izkušenj Slovencev na področju obrambnega organiziranja. Mednarodno varnostno okolje je postalo nepredvidljivo in negotovo. Mednarodni terorizem, orožje za množično uničevanje ter t.i. nefunkcionalne države, ki ne ogrožajo zgolj lastnega prebivalstva, temveč destabilizirajo celotno regijo, so postali temeljni viri ogrožanja sodobne varnosti. Prestrukturiranje oboroženih sil ter obrambne reforme, ki trenutno potekajo v sodobnih državah, še posebej intenzivno v Prago povabljenih držav, bodo med drugim izboljšale zmogljivosti njihovih oboroženih sil za lastno obrambo ter za skupne operacije. Kvalitativno nov način razmišljanja, doktrinarna uporaba, poglobljena izmenjava informacij ter skupno delovanje oboroženih sil z ostalimi orodji in akterji, ki jih ima na voljo nacionalnovarnostni sistem, so sestavine, ki jih je potrebno razvijati. Z dnem, ko bo Slovenija postala članica Nata, se bodo z nacionalnih potreb njene prioritete na področju obrambe morale preusmeriti na potrebe in zmogljivosti zaveznitva. Delitve vojaških zmogljivosti na nacionalnoobrambne potrebe in na tiste, ki bodo na voljo Natu, ne bo več. Obrambne zmogljivosti Nata kot celote so namenjene obrambi njegovih članic. Slovenija bo kot članica Nata nedvomno uživala do sedaj še nikdar doseženo raven ter kakovost varnosti, vendar bo nacionalna varnost v novem strateškem okviru obravnavana v širšem kontekstu kakor do sedaj. V razmerah kompleksnega ogrožanja varnosti je postala varnost družbe in države tudi dejansko imperativ mednarodne varnosti in obratno.*

Ključni pojmi: *Nato, nacionalnovarnostni sistem, varnost, ogrožanje varnosti, mednarodno varnostno okolje, oborožene sile, obrambna reforma.*

---

* Dr. Anton Grizold, redni profesor na Fakulteti za družbene vede, Univerza v Ljubljani in minister na Ministrstvu za obrambo Republike Slovenije.

Uvod

Osrednji del tega prispevka zajema obravnavo obdobja po osamosvojitvi Slovenije, četudi so slovenske izkušnje na področju vzpostavljanja lastne obrambne sposobnosti in vojaško-političnega povezovanja z drugimi narodi in državami daljše od dvanajstletnega obstoja slovenske države. Tovrstne izkušnje so pred ustanovitvijo samostojne države izhajale sprva iz podložniškega in kasneje podrejenga položaja v okviru širših, večnacionalnih državnih tvorb. Naši predniki so bili v tem kontekstu bolj objekt kot pa subjekt vojaško-političnega povezovanja in v večini obdobj samo podrejeni del obstoječih širših obrambnih struktur (Bebler, 1999).

Leta 1991 smo Slovenci prvič zaživel v lastni državi in nismo bili več manjšinski ter podrejeni del večnacionalnih držav. Slovenija je in je bila zemljepisno majhna in obkrožena z bistveno večjimi, tudi vojaško močnejšimi sosedami. Že ob nastanku smo se soočili z realno vojaško grožnjo, ki smo se ji z neprimerno šibkejšima, takrat še Teritorialno obrambo in Milico, v kratki vojni uspešno uprli. Ta izkušnja ter nadaljnje vojne na Balkanu so odločilno opredelile začetni razvoj slovenske obrambne politike in samega obrambnega sistema.

Po mednarodnem priznanju Republike Slovenije je postalo jasno, da se lahko na med- ali naddržavni ravni povezuje tudi na varnostno-obrambnem in vojaškem področju.

Še leta 1995 je obstajala v Sloveniji široka podpora politiki nevtralnosti po švicarsko-avstrijskem vzoru, ki jo je že leto kasneje zamenjala večinska podpora vključitvi v Nato. K integraciji v razvijajočo se združeno Evropo je skupaj s podporo politike in javnosti, prispeval predvsem sprejem Slovenije v Natov program Partnerstvo za mir leta 1994. Ta program je Sloveniji omogočil podrobneje spoznati severnoatlantsko zavezništvo, državam zavezništva pa, da so se začele seznanjati s Slovenijo.

Korenite politično-varnostne spremembe v mednarodni skupnosti in spremenjeni geopolitični položaj Slovenije ter nova razmerja, v katera je vstopala osamosvojena država, so zmanjšali uporabnost zgodovinskih izkušenj Slovencev na področju obrambnega organiziranja. Spremenjeni sodobni varnostni izzivi v ožjem in širšem mednarodnem okolju, radikalno spremenjena geopolitična razmerja v Evropi, drugačno razmerje med vojaškimi zmogljivostmi Slovenije v regionalnem kontekstu, vojaško - tehnološki premiki na svetovni ravni in globalizacija so dilemo med želenim in koristnim zavezništvom oziroma primerno ali nujno obliko povezovanja na varnostno-obrambnem in vojaškem področju opredelila popolnoma drugače.

Slovenija je ob povabilu v EU in Nato odprla novo poglavje na področju varnostno - obrambnega in vojaškega organiziranja ter ekonomskih povezav. Referenduma o vključitvi sta uspela in do poletja prihodnjega leta bo Slovenija polnopravna članica EU in Nata.

Mednarodno varnostno okolje po koncu hladne vojne: kompleksno ogrožanje varnosti

Po koncu hladne vojne so države spremenile ključne prvine nacionalnovarnostne in obrambne strategije. Izhodišče za tovrstne spremembe v mednarodnem varnostnem okolju v začetku devetdesetih let je bilo dejstvo, da se je nevarnost vojaškega spopada obeh nasprotnih blokov zmanjšala (Anderson, 1999). Ob tem je bilo treba odgovoriti na vprašanja o novih temeljih evroatlantskega zavezništva ter o strateški praznini, v kateri so se znašle številne države srednje in vzhodne Evrope. Tovrstna odprta vprašanja se rešujejo s preobrazbo Nata iz obrambne zveze, katere cilj je bila obramba zahodne Evrope pred vojaškim napadom z vzhoda, v osrednji element evropske varnostne arhitekture in obrambno skupnost.¹ Strateški vakuum se je in se še vedno poskuša napolniti z novo doktrino širitve Nata oziroma s sodelovanjem v politični in vojaški sferi držav zunaj zveze. Zavezništvo namreč združuje razumevanje kompleksne strukture mednarodne varnosti, ki se ne opira zgolj na vojaški vidik, temveč vključuje tudi političnega, gospodarskega, družbenega in okoljevarstvenega (Eyal, 1997).

Mednarodno varnostno okolje je postalo nepredvidljivo in negotovo. Mednarodni terorizem, orožje za množično uničevanje ter t.i. nefunkcionalne države, ki ne ogrožajo zgolj lastnega prebivalstva, temveč destabilizirajo celotno regijo, so postali temeljni viri ogrožanja sodobne varnosti. Tovrstne kompleksne grožnje varnosti pa zahtevajo enako kompleksne rešitve. Postmoderne oblike terorizma nimajo vedno obraza, naslova ali stalne strukture. Vodenje konvencionalnih vojn odpravlja zgolj del nadomestljive infrastrukture terorizma in hkrati, kar je najslabše, utrjuje in celo spodbuja vzroke zanj.²

Novi odgovori novim grožnjam varnosti

Ukrepi držav za soočanje z novimi grožnjami varnosti, kot je na primer mednarodni terorizem, so lahko uspešni samo, če so celoviti, kar pomeni, da gre za kompleksno, večdimenzionalno oziroma večplastno dejavnost, ki zajema različne aktivnosti, kot so npr. ekonomske, obveščevalne, vojaške, diplomatske, transportne, pravosodne, policijske ter kriminalistične idr (Buzan, Weaver in de Wilde, 1998).³

---

¹ Zanimivo razpravo na to temo je v *The Discipline of the Democratic Peace: Kant, Liberalism and the Social Construction of Security Communities* odprl Michael Williams (2001). Avtorji, ki so tovrstni proces preobrazbe prav tako natančno analizirali, so med drugim, James Sperling (1999) ter Martin A. Smith in Graham Timmins (2000).

² Aybet (1997) v *The dynamics of European Security Cooperation* opozarja na tovrstne negativne posledice. Bolj podrobno sta del procesa omejevanja terorizma na primer opisala Dvoršek in Maver (2001) v *Policijsko-varnostni vidiki omejevanja terorizma, medtem ko se je Albini (1999) v Organized Crime: the National Security Dilemma, osredotočil na povezavo med organiziranim kriminalom in nacionalno varnostjo.*

³ Dva izmed najbolj znanih predstavnikov Kopenhavske šole, Barry Buzan in Ole Waever (1998), sta različne aspekte varnosti analizirala v *Security: a Framework for Analysis*. Arjun Appadurai pa se je v *Modernity at Large* soočil z izvori novodobnih groženj mednarodni varnosti ter hkrati raziskal njihov vpliv na regionalne konflikte in medetnične vojne.

Tolikošno število različnih varnostnih aktivnosti zahteva močne koordinativne mehanizme, ki zagotavljajo integrativno ter vzajemno dopolnjujoče delovanje številnih aktiviranih institucij na ravni države in /ali mednarodne skupnosti.

Učinkovito obvladovanje novih groženj varnosti zahteva poleg spodbujenega medresorskega sodelovanja na nacionalni ravni, tudi veliko stopnjo meddržavnega sodelovanja, ne samo med očitnimi zavezniki v Natu in EU, temveč tudi med ZDA, Rusijo, Kitajsko in nenazadnje tudi Pakistanom. Celo Japonska želi prispevati tudi na vojaškem področju, kar predstavlja precendenčni primer v njeni zunanji politiki po 2. svetovni vojni. Nekatere tradicionalno nevtralne države, kot so Avstrija, Švica, Švedska in Finska, pa aktivno sodelujejo pri obvladovanju novih izzivov sodobnega varnostnega okolja. Ta kompleksna ogroženost združuje države v mednarodno varnostno mrežo oziroma koalicijo, ki pa mora biti dovolj prožna in sprejemljiva za vse države in druge subjekte mednarodnih odnosov, ki delujejo v okviru tovrstnega globalnega varnostnega kompleksa.⁴

Nova vloga vojaškoobrambnih struktur držav

Prestrukturiranje oboroženih sil ter obrambne reforme, ki trenutno potekajo v sodobnih državah, še posebej intenzivno v Prago povabljenih držav, bodo med drugim izboljšale zmogljivosti njihovih oboroženih sil za lastno obrambo ter za skupne operacije. Nove članice bodo tako takrat, ko bodo dosegle ustrezne standarde za integracijo v Natovo vojaško strukturo, sposobne prispevati tudi k skupnim obrambnim zmogljivostim, breme zagotavljanja stabilnosti in reagiranja na različne krize pa bo v medsebojno korist vseh članov evroatlantske skupnosti porazdeljeno bolj enakomerno.

Obrambna reforma je pri vsem tem samo ena stran medalje. Kvalitativno nov način razmišljanja, doktrinarna uporaba, poglobljena izmenjava informacij ter skupno delovanje oboroženih sil z ostalimi orodji in akterji, ki jih ima na voljo nacionalnovarnostni sistem, pa je tista druga sestavina, ki jo bo treba še razvijati. Meja med tipičnimi vojaškimi nalogami, nalogami, povezanimi z notranjo varnostjo in sodnim sistemom, ter zagotavljanje varnosti na mejah, je vedno manj vidna, civilno krizno načrtovanje skupaj s civilno obrambo in sistemom zaščite, reševanja ter pomoči pa pridobiva na teži. Govorimo lahko o revoluciji v pojmovanju vojaških zadev. Najmanj, o čemer smo lahko prepričani je, da se bodo morali klasično razumevanje oboroženih sil, nabor njihovih tradicionalnih nalog, njihova organiziranost ter doktrina uporabe močno spremeniti, če se hočemo učinkovito spopadati s kompleksnim ogrožanjem varnosti. Del zmogljivosti oboroženih sil bo še vedno moral biti namenjen za klasično, vendar tehnološko izjemno dobro podprto bojevanje. Drugi del zmogljivosti pa bo treba modelirati za obvladovanje novih groženj 21. stoletja (Grizold, 2002: 8-11).

⁴ Celovit pristop k tej problematiki so v svojem delu *Small States and the Security Challenge* predstavili Bauwens, Clesse in Knudsen (1996).

Mejniki v razvoju obrambnega sistema v samostojni Sloveniji

Temeljno vodilo razvoja obrambnega sistema Republike Slovenije, še posebej razvoja Slovenske vojske, je bilo v vsem obdobju po osamosvojitvi države, da so spremembe načrtne in premišljene. Izhodišče vseh dosedanjih etap obrambne reforme je bilo sprotno ocenjevanje razvitosti obrambnega sistema, aktualnih varnostnih razmer in naraščajočih mednarodnih obveznosti. Čeravno so varnostne razmere v regiji v prvi polovici prejšnjega desetletja bistveno vplivale na razvoj obrambnega sistema, pa ne moremo mimo dejstva, da so ga pretresali tudi politični dejavniki. Med najpomembnejšimi so bile številne kadrovske menjave vodstva ministrstva za obrambo, različni konceptualni pogledi na obrambne reforme ter zmanjševanje materialne, predvsem finančne podlage.

Oblikovanje normativnih, razvojnih in mednarodnih izhodišč obrambnega sistema

V obdobju 1991 - 1993 je razvoj temeljil na zakonskih rešitvah iz obdobja 1990-91. Cilj je bil, da se hitro vzpostavi poklicni del vojske in začne izvajati vojaška dolžnost v polnem obsegu. Vojna sestava je štela okoli 87.000 pripadnikov, zaposlilo pa se je nad 3000 oseb.

Med leti 1993 do 1995 je bil določen nov organizacijsko mobilizacijski razvoj, s katerim so bile uvedene rodovske enote z namenom, da se takratna TO razvije v klasično vojaško organizacijo. Vojna sestava je štela okoli 76.000 pripadnikov in je bila uveljavljena do leta 1995.

Leta 1993 je v Resoluciji o izhodiščih zasnove nacionalne varnosti DZ RS prvič določil strateški cilj, in sicer vključevanje v Nato. Ta cilj je bil v naslednjih letih prisoten v vseh razvojnih, strateških in normativnih rešitvah ter ukrepih.

V letu 1994 je bil sprejet Zakon o obrambi, ki je novo organiziranost obrambnega sistema in SV normativno uredil. Z zakonom je bila vzpostavljena Slovenska vojska in njena nova struktura, ki se je delila na manevrski in prostorski del. Popolnjevanje vojske je temeljilo na naborniškem sistemu in splošni vojaški dolžnosti ob najnujnejšem poklicnem jedru. Urejena so bila tudi temeljna načela vojaške službe ter nekatera specifična delovnopravna vprašanja za poklicno delo na obrambnem področju. Uveljavljena je bila civilna obramba, ki je zajemala gospodarsko in psihološko obrambo. Po vzoru na države s parlamentarno demokracijo so bile določene pristojnosti državnih organov v sistemu vodenja in upravljanja obrambnega sistema in vojske ter celovito urejen civilni nadzor nad oboroženo silo.

Posebne pomena za vzpostavljanje Slovenske vojske kot klasične vojaške organizacije je bil sprejem zakona za zagotavljanje sredstev za temeljne razvojne programe obrambnih sil v začetku leta 1994. S tem zakonom so bila zagotovljena dodatna sredstva za izgradnjo kompleksnih bojnih sistemov (letalstvo, nadzor zračnega prostora, protiklepná obramba, zveze itn.)

V letu 1995 je bil spremenjen in usklajen z ustavo tudi zakon o vojaški dolžnosti, zlasti z vidika priznavanja ugovora vesti v vseh fazah izpolnjevanja vojaške dolžnosti.

Že leta 1994 je Republika Slovenija vstopila v Natov program Partnerstvo za mir in pričela aktivnosti za prilagajanje strukture SV vojaškim organizacijam Natovih držav. Tako so se začele razvijati rodovske enote (artilерија, letalstvo, inženirstvo ipd.) in službe ter operativna poveljstva. Ta proces je še pospešilo sprejetje doktrine vojaške obrambe v letu 1995, strategija vojaške obrambe, ki jo je vlada sprejela leta 1998, strategija vključevanja v Nato, ki jo je istega leta sprejel DZ in nekateri drugi dokumenti ter usmeritve za preoblikovanje SV. To velja še posebej za čas po vključitvi v izvajanje partnerstva pri načrtovanju in pregledu obrambe, PARP, v letu 1998.

Potek reorganizacije vojske in uresničevanje programov je potekalo z velikimi problemi, zakasnitvami in skromno realizacijo. To potrjujejo tudi obrambni izdatki, ki so od leta 1992 (1,86 % BDP) padali do leta 2000 (1,22 % BDP).

V letu 1999 so se z namenom, da se zagotovi realnejši načrt razvoja SV, pa tudi pospeši aktivnosti za vključevanje v Nato, ponovno ocenile možnosti, razmere, cilji in naloge. K temu je prispevalo tudi dejstvo, da se je z letom 1999 Slovenija vključila v proces izvajanja akcijskega načrta za članstvo v Natu. Letni nacionalni programi so se tudi redno spremljali in ocenjevala se je njihova uresničitev. V ta sklop aktivnosti sodi tudi študija obrambnega sistema RS in SV, ki jo je opravila izvedenska skupina ZDA in jo je vodil general Garret, dokončana pa je bila konec leta 2000. V letu 1999 so bile zato sprejete odločitve, katere razvojne, doktrinarne in normativne dokumente je treba sprejeti, da bi na novo določili obseg, strukturo, naloge in cilje obrambnega sistema, njegovo preoblikovanje, zlasti pa preoblikovanje SV z upoštevanjem strateškega cilja države, to je vključevanje v sistem kolektivne obrambe.

Februarja 2000 je DZ sprejel splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja SV. V njem je bil določen prehod od takratne strukture sil (prostorske, manevrske enote) na novo strukturo sil (sile za hitro posredovanje, glavne in dopolnilne sile). Določen je bil razvoj posameznih rodovskih enot in načrtovano zmanjšanje vojne sestave od 66.700 pripadnikov na 47.000 pripadnikov leta 2010 ob ohranjanju naborniškega sistema popolnjevanja. Pri tako določeni strukturi in obsegu vojske se je že v večji meri upoštevalo dejansko vključevanje v Nato. Na tej podlagi je vlada v septembru 1999 leta sprejela tudi podrobni razvoj strukture SV od 1999 do 2010. Avgusta 2000 je bila sprejeta tudi obrambna strategija RS, ki je med drugim upoštevala opredelitve iz splošnega programa razvoja vojske.

Že po prvem ciklu izvajanja akcijskega načrta za članstvo se je ta izkazal za neuresničljivega, saj načrti v praksi niso bili ustrezno podprti z viri, naglo spreminjajoče se varnostne razmere pa so ustreznost načrtov vzpostavljanja obrambne strukture postavljale pod vprašaj.

V zadnjih treh letih je Sloveniji uspelo zagotoviti celovit normativno-pravni in zadovoljiv finančni okvir. Načrt obrambnih reform pa je pridobil tudi splošno, jasno in zadostno politično in javno podporo v Sloveniji, partnerske države v Natu pa so ga ocenile kot realnega in uresničljivega.

Leta 2000 in v začetku leta 2001 so bile ponovno ocenjene bistveno spreminjene mednarodne varnostne razmere, stanje v obrambnem sistemu in stanje pri preoblikovanju SV, uresničevanje sprejetih obveznosti v nacionalnih programih akcijskega načrta, v programu PARP, obrambni izdatki, kadrovske, materialni in

drugi viri, da bi vse reforme omogočale vzpostavljanje racionalnega, učinkovitega obrambnega sistema, ki bo sposoben zagotoviti nacionalno obrambo in sodelovati v sistemu kolektivne obrambe. Novi koncept nacionalne obrambe Slovenije poudarja tudi funkcionalno povezanost med moderno vojaško organizacijo (SV) in organizacijo varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami. Ta koncept posledično usmerja načrtovanje modernizacije ter opremljanja SV v smislu večnamenskiosti.

Vlada je julija 2001 sprejela program ukrepov za izboljšanje pripravljenosti SV 2001 do 2004, v katerem je določila usmeritve za nadaljnji potek preoblikovanja Slovenske vojske. Prednost je bila dana oblikovanju sil za posredovanje (10., 20. motorizirani bataljon, 17. bataljon vojaške policije). Izboljšala naj bi se kadrovska struktura, začela načrtna modernizacija in proučila tudi ustreznost takratnega sistema popolnjenja vojske. Že pred tem so bile v februarju 2001 na ministrstvu za obrambo določene smernice za delo na obrambnem področju in pri varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Pripravljeni so bili novi strateški, razvojni in doktrinarni ter normativni dokumenti. Sprejeta je bila resolucija o strategiji nacionalne varnosti RS, s katero je DZ junija 2001 potrdil strateške cilje na področju nacionalne varnosti, kot je polnopravno članstvo v Natu, preoblikovanje SV, njena modernizacija, dograjevanje sistema popolnjenja ipd. Z obrambno strategijo RS v decembru 2001 je vlada določila tudi postopke in načine za potek reform obrambnega sistema. V začetku 2002 je bila sprejeta tudi doktrina civilne obrambe. S tem se je sprejem in noveliranje strateških in doktrinarnih dokumentov zaključil. V prihodnje bo dopolnjena le še vojaška doktrina.

Na podlagi vseh naštetih sprememb je bil v decembru 2001 sprejet nov splošni dolgoročni program razvoja in opremljanja SV, s katerim se dodatno spreminja struktura sil in določa razvoj glede na vključevanje države v sistem kolektivne obrambe. Obseg vojne sestave je bil glede na predvideno članstvo v Natu načrtno zmanjšan od 47.000 na največ 26.000 pripadnikov. Prednost je bila dana vzpostavljanju poklicnih enot, zlasti v silah za posredovanje. Razvoj posameznih sistemov (nadzor zračnega prostora, razvoj rodovskih enot ipd.) je v programu opredeljen s predpostavko članstva v Natu. Program obsega obdobje do leta 2007, v nekaterih delih pa do 2010. Z njim je določena nova projekcija obrambnih izdatkov, ki naj bi se postopoma povečevali.

Po sprejemu strateških in doktrinarnih dokumentov ter splošnega in dolgoročnega programa razvoja in opremljanja vojske, je bil maja 2002 spremenjen tudi zakon o obrambi in v septembru 2002 zakon o vojaški dolžnosti. Že pred tem je novembra 2001 DZ sprejel spremembe zakona o temeljnih razvojnih programih, s katerim je določil materialne pogoje za nadaljevanje modernizacije vojske.

S spremembami zakona o obrambi 2002 se je uredila nova struktura vojske, uravnala so se številna statusna vprašanja, vojaška služba itd. V letih 2001 in 2002 je teklo tudi proučevanje možnosti za spremembo sistema popolnjenja vojske. Razlog za to so bile nove politične in razvojne usmeritve, reforme v obrambnem sistemu, težave pri izvajanju sistema vojaške dolžnosti, upadanje naborne populacije, prednostno kadrovsko popolnjevanje stalne sestave, pa tudi proučevanje trendov v primerljivih vojaških organizacijah.

Po sprejemu odločitve v prvi polovici leta 2002, da se preide na poklicno vojsko, dopolnjeno s pogodbeno rezervo, so bile ustrezne rešitve že vključene v spremembe zakona o obrambi. S spremembami zakona o vojaški dolžnosti pa je bil določen zlasti postopek opuščanja izvajanja dela vojaške dolžnosti v miru (nabor, služenje vojaškega roka). Ta odločitev je bila sprejeta po temeljiti analizi skupnega obsega SV, njene strukture, poslanstva in nalog, pa tudi kadrovske možnosti za popolnjevanje stalne sestave in pridobivanje kandidatov za prostovoljno službo v rezervni sestavi. Pri tem sta se upoštevala najnujnejši obseg in struktura sil, ki jo mora Slovenija zagotoviti sama, pri čemer pa bodo določene naloge (nadzor zračnega prostora, protiletalska obramba, sofisticirani oborožitveni sistemi ipd.) zagotovljene v sistemu kolektivne obrambe Nata. Podrobna struktura in razvoj tako določenega obsega vojske, je bila predstavljena v predlogu za spremembo zakona o vojaški dolžnosti junija leta 2002. Vlada je tedaj na novo določila tudi projekcijo obrambnih izdatkov, upoštevajoč makrofiskalni načrt za srednjeročno obdobje, in sicer od 1,57 % BDP 2002 na 2 % leta 2008.

V marcu 2003 sta bila uspešno končana oba kroga pristopnih pogovorov za polnopravno članstvo v Natu. Začel se je postopek ratifikacij polnopravnega članstva v Natu.

Po pristopnih pogovorih v marcu je bila izdelana nova časovnica za izvedbo obrambnih reform, ki je bila konec marca predložena Natu. Iz dosedanjih usklajevanj z zavezništvom postaja očitno, da bo morala Slovenija za naloge v sistemu kolektivne obrambe zagotavljati bataljonsko bojno skupino. Zato je bil lani podaljšan rok za izdelavo strateškega pregleda obrambe. Podaljšanje roka velja do konca leta 2003, ko bo izdelan predlog sprememb in dopolnitev splošnega dolgoročnega programa razvoja in opremljanja vojske do 2015. V tem dokumentu bo predlagano, da se celotni obseg SV še zmanjša, in sicer na okoli 14.000 pripadnikov.

Izzivi pri nadaljnjem razvoju obrambnega sistema

Slovenijo kljub pozitivnemu preobratu in uspehim v zadnjih letih čaka na obrambno-vojaškem področju še veliko dela in težkih odločitev. Začrtane reforme obrambnega resorja in celotnega nacionalnovarnostnega sistema je treba pospešeno nadaljevati. Članstvo v Natu bo še bolj kot sodelovanje z njim skozi Partnerstvo za mir, razkrilo vse tisto, kar je zastarelo, neracionalno in neučinkovito. Velik izziv je vzpostavitev sistema upravljanja s kadri ter uvedba novih sistemskih in organizacijskih rešitev za še učinkovitejše delovanje upravnega dela Ministrstva za obrambo ter Generalštaba Slovenske vojske. Vzpostaviti je treba uravnotežene zmogljivosti, primerne za izvajanje nalog s celotnega spektra poslanstev zavezništva. Vse to se bo odražalo tako v strukturi kot tudi funkcionalni reformi Slovenske vojske.

Zavedati se je treba, da se varnost države v današnjih varnostnih okoliščinah ne zagotavlja več zgolj na njeni meji, ampak znatno prej, v mednarodnem okolju. Smisel članstva Slovenije v Natu in v skupni varnostno-obrambni politiki EU ni samo v zagotavljanju najvišje možne ravni nacionalne varnosti ob sprejemljivi ceni

ter ob najmanjši stopnji tveganja. Gre tudi za politično vlogo in prepoznavnost Slovenije v Evropi in za možnost sodelovanja ter enakopravnega soodločanja pri odločitvah, ki bodo oblikovale širši varnostni prostor. Obrambna moč države je tudi orodje zunanje politike in kot taka tudi v neposredni soodvisnosti z zunanje-političnimi ambicijami sodobnih držav.

Slovenija bo sodelovala pri oblikovanju skupnih vojaškoobrambnih zmogljivosti. Prva naloga v tem okviru je pospešeno nadaljevanje vzpostavljanja moderne vojaške organizacije.

V vojaškoobrambnem smislu bo slovenski prispevek v primerjavi z drugimi gotovo majhen. Vendar to ni edino merilo. Merilo je kakovost in zanesljivost tega prispevka. Mnogo majhnih držav, članic Nata in partneric, med njimi tudi Slovenija, je že ničkolikokrat dokazalo, da lahko konstruktivno prispevajo na mednarodni ravni. Nato od Slovenije za načrtovanje skupnih operacij pričakuje en bataljon z bojno in logistično podporo, ki jo vrhunska enota mora imeti. V kontekstu tako imenovanih niš, kjer svoje priložnosti izrabljajo predvsem manjše članice Nata, pa je lahko slovenski prispevek v sodelovanju z majhnimi specialističnimi enotami, kot so inženirstvo, vojaška policija, enote za RKB zaščito, medicinske enote itd. Staviti je treba na kakovost, ne na količino.

Razumevanje nove strateške umeščenosti Slovenije

Na novo strateško okolje, v katerega bo z vstopom v Nato in EU umeščena Slovenija, se bo treba navaditi. Slovenija že od leta 1997 sodeluje v operacijah v podporo miru na Balkanu, Cipru, Bližnjem vzhodu in Vzhodnem Timorju. Pred vsako novo mirovno operacijo je bilo slovensko javno mnenje previdno.

Z dnem, ko bo Slovenija postala članica Nata, se bodo z nacionalnih potreb njene prioritete na področju obrambe morale preusmeriti na potrebe in zmogljivosti zavezništva. Delitve vojaških zmogljivosti na nacionalnoobrambne potrebe in na tiste, ki bodo na voljo Natu, ne bo več. Obrambne zmogljivosti Nata kot celote so namenjene obrambi njegovih članic. Slovenija bo kot članica Nata nedvomno uživala do sedaj še nikdar doseženo raven ter kakovost varnosti, vendar bo nacionalna varnost v novem strateškem okviru obravnavana v širšem kontekstu kakor do sedaj. V razmerah kompleksnega ogrožanja varnosti je postala varnost družbe in države namreč tudi dejansko imperativ mednarodne varnosti in obratno.

Sklepne misli

Slovenija je v zadnjih letih svoje samostojnosti zasnovala reformo nacionalnega obrambnega sistema strokovno in s tem zagotovila ustrezen ter racionalni okvir za njegov nadaljnji razvoj. Nekateri pomembni etapni cilji so bili že doseženi. S tem pa seveda vsebinsko obsežen in intenzivni urnik obrambnih reform ni izčrpan. Soočiti se bo treba še s številnimi strokovnimi idr. izzivi in mnogi med njimi, na pri-

mer odpravljanje kadrovskih neskladij ter preoblikovanje poklicne vojske, so izredno zahtevni.

Naslednje obdobje, v katerem naj bi prišlo do kulminacije izvajanja obrambnih reform, bo zato posebnega pomena za krepitev verodostojnosti reformnih prizadevanj tako v nacionalnem in v mednarodnem okviru. Z vključevanjem v Nato je Slovenija pod stalnim drobnogledom mednarodnega okolja. Sloveniji lahko članstvo v Natu odločilno pomaga na poti k odličnosti na različnih področjih. Katere in kolikšen del številnih priložnosti bo izkoristila, je odvisno od znanja, organiziranosti ter poguma in volje. V tem dogajanju je lahko Slovenija zgolj pasivni opazovalec ali pa prodorni igralec. Odločitev je njena. Zaveznice trenutno cenijo preglednost in smelost načrtov Slovenije za izvedbo obrambnih reform, še bolj pa jo bodo cenile, ko bodo načrti tudi uresničeni.

Kakorkoli že, Slovenija po osamosvojitvi prvič natančno ve, kje je na obrambnem področju in kaj je treba storiti za uspešen zaključek graditve učinkovitega in tveganjem ter nevarnostim 21. stoletja ustrezen nacionalni obrambni sistem.

LITERATURA

- Albini, Joseph. L. (1999): *Organized Crime: The National Security Dimension*. George C. Marshall European Center for Security Studies.
- Anderson, Ewan. W (1999): *Enhancing the Security of States in a Multipolar World: Vulnerabilities and Opportunities*. George C. Marshall European Center for Security Studies.
- Appadurai, Arjun (2000): *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalisation*. Minneapolis, London: University of Minnesota Press.
- Aybet, Gunlur (1997): *The dynamics of European Security Cooperation, 1945-91*. Houndmills London: Macmillan Press.
- Bauwens, Werner, Armand Clesse in Olav Knudsen (1996): *Small States and the Security Challenge in the New Europe*. London: Brassey's.
- Bebler Anton (1999): *Slovenci in vojaška zaveznštva*. Delo, 3. aprila.
- Buzan, Barry, Ole Waever in Jaap de Wilde (1998): *Security: A Framework for Analysis*. Boulder, London: Lynne Rienner Publishers.
- Dvoršek, Anton in Darko Maver (2001): *Policijsko-varnostni vidiki omejevanja terorizma, Varstvoslovje*, št. 4, *Visoka policijsko-varnostna šola*, str. 262-268.
- Eyal, Jonathan (1997): *NATO's Enlargement: Anatomy of a Decision*, *International Affairs*, vol. 73, no. 4.
- Grizold, Anton in Vinko Vegič (2002): *Članstvo v NATU: Rešitev sodobne varnostne dileme Slovenije, Teorija in praksa*, št. 3, str. 383-401.
- Grizold, Anton (1999): *Evropska varnost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Letni nacionalni program RS za izvajanje Akcijskega načrta za članstvo v NATO 2002-2003, Ljubljana, 2002.
- Obrambna strategija Republike Slovenije, Vlada RS, št. 820-00/2001-1 z dne 20. 12. 2001.
- Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 56/01.
- Smith, Martin A. and Ken Aldred (2000): *NATO in South-East Europe: enlargement by stealth?* *Global Security Studies, Centre for defence studies, No.1*. London: King's College London.

- Smith, Martin A. and Graham Timmins (2000): Building a bigger Europe: EU and NATO enlargement in comparative perspective. Burlington, Newport, Aldershot: Ashgate Publishing Company.
- Sperling, James (1999): Introduction. In: Sperling, James (ed.) Two tires or two speeds? The European Security Order and the enlargement of the European Union and NATO. Manchester: Manchester University Press.
- Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33/91, 42/97 in 66/00.
- Williams, Michael C. and Iver B. Neumann (2000): From Alliance to Security Community. Millennium: Journal of International Studies, 29(2), 357-387.
- Williams, Michael C. (2001): The Discipline of the Democratic Peace: Kant, Liberalism and the Social Construction of Security Communities. European Journal of International Relations, 7(4), 525-553.
- Zakon o obrambi, Uradni list RS, št. 82/94, 44/97, 87/97, 13/98 - odl. US, 33/00 - odl. US, 87/01 in 47/02.